

KOMPENDIJ EVANĐEOSKIH PERIKOPA

Vladan Perišić, *Dubrovačke besjede. Tumačenje jevanđelskih perikopa.*
Dubrovnik: SPCO, 2023., 304 str.

Knjiga Vladana Perišića *Dubrovačke besjede. Tumačenje jevanđelskih perikopa* plod je, kako sâm autor veli, višegodišnjeg propovijedanja narodu Božjem. Riječ je, naime, o 41 propovijedi koje su izrečene na nedjeljnim liturgijskim slavljinama te o pojedinim svetkovinama i blagdanima. Kad su u pitanju te besjede, mora se priznati kako nije baš jednostavno napisati prikaz neke knjige koja se sastoji od različitih propovijedi jer svaka je propovijed zapravo i zasebno poglavlje. Zbog toga – zbog lakšeg i što jednostavnijeg načina prikaza – knjiga bi se mogla podijeliti u četiri cjeline već prema tome jesu li perikope iz evanđelja po Mateju, Marku, Luki ili pak Ivanu.

Ono što odmah „upada u oči“ prilikom čitanja tih propovijedi, jest i njihova ekumeničnost, odnosno otvorenost za drukčija tumačenja nekih evanđeoskih odlomaka – to jest bilo da je riječ o posezanju za katoličkim ili pak protestantskim tumačenjima – jer, kako veli autor, ako je nešto dobro i valjano, onda je i prihvatljivo jednom pravoslavnom propovjedniku budući da se tumačenja evanđeoskih odlomaka

svrstavaju prema kvaliteti, a ne po tome kojoj od raznih kršćanskih denominacija pripada samo tumačenje. Uza sve to – i osim toga što se autor uvelike koristi crkvenim ocima i crkvenim piscima Istoka – vidljivo je i često pozivanje na velike crkvene oce Zapada, poput Augustina, Jeronima ili pak Ambrozija – koji doduše pripadaju našoj zajedničkoj tradiciji.

Opisivanje perikopa ide prilično u širinu tako da autor prigodom pojašnjavanja svake pojedine perikope nastoji objasniti i povijesne ili mjesne okolnosti, ili pak neke običaje da bi onda prešao na samo tumačenje evanđeoskog teksta. Iz toga nam je razvidno kako ova tumačenja evanđeoskih perikopa imaju prvenstveno katehetsko-odgojni karakter. Riječ je, naime, u pravom smislu o poučavanju vjernika, koji su povjereni autoru na duhovnu skrb, i upoznavanju s ljepotama i dubinama Božje riječi koja nam se nudi svake nedjelje na oltaru riječi Gospodnje.

Ovaj, dakle, *kompndij* tumačenja pojedinih evanđeoskih odlomaka sadržava 41 propovijed, koje se mogu podijeliti u četiri cjeline.

Prvi dio: iz *Evanđelja po Mateju*

Prva cjelina – koja se odnosi na perikope iz *Evanđelja po Mateju* i koja ide do 18. propovijedi – donosi

nam razne teme, ali s puno umetaka iz drugih perikopa sinoptičkih evanđelja, što je očito služilo za već spomenuto konstantno katehetsko-odgojno poučavanje puka Božjeg.

Teme prve cjeline su različite već prema evanđeoskim perikopama koje su tumačene. Tako ovaj prvi dio počinje – što je dostojno i pravedno – rodoslovljem „pravednog Josifa“, kako autor veli, u svrhu prikaza da sv. Josip pripada Davidovu potomstvu u kojem se k tome navode i četiri žene od kojih nijedna nije bila židovskog porijekla. Autor veli kako se time željelo prikazati da Isus, osim što ulazi u povijest izabranog naroda, ulazi i u povijest svih drugih naroda.

Nadalje, tu su pojedine propovijedi koje govore o istjerivanju demona, iscjeljivanju, oživljavanju (propovijedi: 2., 3., 4., i 11.) i općenito o oslobođenju od svake vrste zla, te imaju svjedočku svrhu praštanja grijeha (propovijed 11.) koje nas vodi k spasenju, temi kojoj je autor posvetio četiri svoje propovijedi (propovijedi 12., 13., 16., 17.).

Budući da je vjera neizostavni dio kod svih čudesa oslobođenja i čišćenja od svake vrste zla – jer je sredstvo kojim se prima dar milosti Božje te se postaje Kristov – autor je i toj temi posvetio nekoliko propovijedi (propovijedi od 6. do 9.). Vjera, naime, raste kroz osobni odnos s Kristom, odnosno kroz pripadnost Kristu.

Ostale propovijedi ove prve cjeline imaju posebne teme vezane

uz neke događaje iz Isusova života kao što su npr.: Preobraženje (propovijed 10.), ili govore o zapovijedima ljubavi (propovijed 14.), ili pak o Kristu kao Davidovu sinu ili Davidovu Gospodinu (propovijed 15.).

Prva se cjelina završava s temom u kojoj autor poučava vjernike o otajstvima Velike subote i uskrsnuća Gospodinova.

Drugi dio: iz *Evanđelja po Marku*

Druga cjelina – koja opisuje perikope iz *Evanđelja po Marku* – ide od 19. propovijedi do 23. Ova se cjelina otvara „primjerenom“ propovijedi koja govori o sv. Ivanu Krstitelju koji pripravlja put dolasku Mesije. Ovdje autor koristi priliku kako bi vjernicima protumačio pojmove „Krist“ i „Mesija“ te da bi objasnio smisao Ivanova krštenja koje se bilo krštenje pokajanja. Također, dvije propovijedi (propovijedi 20. i 22.) govore o iscjeljenju, odnosno oslobođenju od demona, to jest od grijeha, kako bi osoba mogla povjerovati i nasljedovati Krista (propovijed 21.) pokazujući uvijek hrabrost vjere u nasljedovanju Kristova puta (propovijed 23.).

Treći dio: iz *Evanđelja po Luki*

Treća cjelina – koja ide od 24. do 34. propovijedi – donosi nam najviše različitih tema. Tako se ova

cjelina otvara s temom povjerenja u Isusa koje nije neka slijepa vjera, nego se temelji na nadi u vječni život (propovijed 25.) i riječi Božjoj za koju trebamo pripremiti plodno tlo u svojem životu kako bi ta vjera rasla; a pripremit ćemo se jedino iskrenim pokajanjem kako bismo zadobili oprost (propovijedi od 31. do 34.).

Osim ovih tema, tu su i teme koje govore o ljubavi prema Bogu i pogotovo prema blišnjemu (propovijedi 27. i 28.) koje služe kao preispitivanje vlastitih stereotipa u odnosu na vjeru i naciju. U pitanju: *A tko je moj bližnji?*, autor se ne libi razbijati pogrešne stereotipe društvenih ograničenja, kao i svih rasnih i nacionalnih podjela jer izrazi milosrđa prema onima koji su u bilo kakvoj nevolji trebaju uvijek biti na prvom mjestu. Zbog toga i upozorava kako se valja čuvati licemjerja (propovijed 29.), kao i zavodljivosti bogatstva (propovijed 30.).

Četvrti dio: iz *Evandjelja po Ivanu*

Propovijedi od 35. do 41. napisane su na temelju četvrtog evanđelja te govore o velikim blagdanima ili pak o uskrsnim temama. Tako se npr. ova četvrta cjelina otvara propovijedu koja je izgovorena na *Nedjelju pravoslavlja*. Autor i ovdje koristi priliku protumačiti taj pojam *pravoslavlje* uspoređujući ga s

izvornim pojmom i nazivom *pravovjerje* (grč. ὀρθοδοξία), odnosno „ispravno/pravilno vjerovanje“ i odnosi se na sjećanje na pobjedu pravovjerja u ikonoklastičkim borbama iz VIII. i IX. stoljeća kada se ispravno protumačilo čašćenje svetih slika, ikona i kipova. Daje se primijetiti kako autor u ekumenskom duhu ipak više naginje pojmu *nedjelja pravovjerja* poučavajući puk Božji zašto se slavi taj blagdan.

Od ostalih blagdanskih propovijedi tu su propovijed o Pedesetnici (propovijed 37.), u kojoj poučava o djelovanju Duha Svetoga u Crkvi, zatim o Dobrom Pastiru, o pravoslavnom blagdanu sv. Save (propovijed 38.), koja isto tako odiše ekumenskim promišljanjem jer podijeljena Crkva treba biti jedna pod uvjetom da sluša Isusovu riječ i slijedi ga kao svojega pastira pa će jednoga dana biti jedno mistično tijelo Kristovo; a u uskrzne propovijedi mogu se svrstati one koje govore o razgovoru Isusa i Nikodema (propovijed 36.), najvjerojatnije iz Velikog ili pak Uskrsnog tjedna, zatim propovijed na Cvjetnicu (39.) te ona o Tominoj vjeri (propovijed 40.). Ova se cjelina završava Uskrsnom propovijedi (propovijed 41.) u kojoj naglašava kako se kršćanska vjera ne može svoditi samo na narodne običaje nego je nešto puno dublje.

U svakom slučaju, knjiga *Dubrovačke besjede. Tumačenje jevanđelskih perikopa* Vladana Perišića pouč-

na je knjiga koja može poslužiti kao pomoć u traženju ideja za pojedine propovijedi, ne samo za pravoslavne propovjednike nego i za katoličke, kao i za protestantske, ali može i poslužiti za upoznavanje onog temeljnog pravoslavlja kakvo je predstavljeno puku Božjem.

Josip Knežević

KNJIGA O SUFIZMU KAO MISTIČNOM VIDU ISLASMKE DUHOVNOSTI

Arthur J. Arberry, *Uvod u povijest sufizma*. Preveo s engleskog Haris Dučić. (ur.) Rasim Ibrović, Banja Luka: 2023., 156 str.

Urednik Rasim Ibrović napisao je uz naslov engleskog izvornika na prvoj unutarnjoj stranici kako je tiskan u Oxfordu 1942. Arthur John Arberry (1905.-1969.) bio je britanski orijentalist koji je istraživao arapsku i perzijsku književnost, a kao dobro namjerni zapadnjak i proučavatelj islama poznat je po vrlo cijenjenom prijevodu Kur'ana (*The Qur'an Interpreted* (London 1955.; ponovno tiskan 1964.; i danas dostupan online).

Za razumijevanje sufizma u islamu kroz povijest i danas pročitao sam još natuknicu „Sufizam“, u: Cyril Glassé, *Enciklopedija Islama*, prijevod s engleskog, Sarajevo: 2006., 528-537. Za ovog autora bošnjački prevoditelji u predgovoru ističu da je „prihvatio islam, a živi na Zapadu“. Pročitao sam i djelo Williama Stoddarta, *Sufizam. Mistička učenja i postupci islama*, prijevod s engleskog, Sarajevo: 2005. Uz to studiozno sam proradio i prilog Williama C. Chitticka, „The Qur'an and Sufism“, u: Seyyed Hossein Nasr (Editor-in-Chief), *The Study Quran*, New York: 2015., 1737-1749.

Kako bi muslimanski i drugi čitatelji prijevoda ovog djela iz